

PV1B118 Novověké prameny a metody výzkumu

ÚVOD DO PROBLEMATIKY FUNGOVÁNÍ HORENSKÉHO PRÁVA II

Zdeněk VOSTRÝ

ORGANIZACE A KOMPETENCE HORENSKÉHO ÚŘADU

Vedoucí personál

- **Hormistr** (*perkmistr, horný*) byl nejvyšším představitelem správní, ale také soudní autonomie vinohradních hor. Na něho delegoval zeměpán, později pozemková vrchnost, některá svá oprávnění.
 - **Viniční konšelé** (*consules vinearum, consules, scabini magistri moncium vinearum, konšelé hor viničných, konšelé páně perkmistrovi*) byli poradním orgánem perkmistra, jmenovaní zeměpánem.
 - **Horní přísežní** (*consultores montis, iuratus, Pergenossen, Bergschöpfen, horník, horníček*) byli pomocníci perkmistra při výkonu pravomocí, vyplývajících ze správní a soudní autonomie vinohradní hory. Původně byli ustanovováni zeměpánem, později pozemkovou vrchností, pro případ zastupování perkmistra v důležitých úkonech.
-

ORGANIZACE A KOMPETENCE HORENSKÉHO ÚŘADU

Nižší personál

- **Strážci vinohradních hor** (*hotaři, hutaři, Hütter*) byli dohlížečím orgánem vinohradní hory, kteří byli vybráni perkmistrem a ustanoveni na letním shromáždění horníků.
 - **Desátníci** (*decimator, decimae exactor, Zehenter*) byli ustanoveni z řad horníků k evidování, odměřování, vybírání a odvádění vinného desátku.
 - **Písař** nebo **notář** (*notarius magistri moncium vinearum, scriptor, písař viničný, perkrechtní, písař pana perkmistra*) byl výkoným orgánem perkmistra, z jehož pověření vedl písemnou agendu vinohradní hory.
-

DIPLOMATICKÝ MATERIÁL VINIČNÉHO ÚŘADU

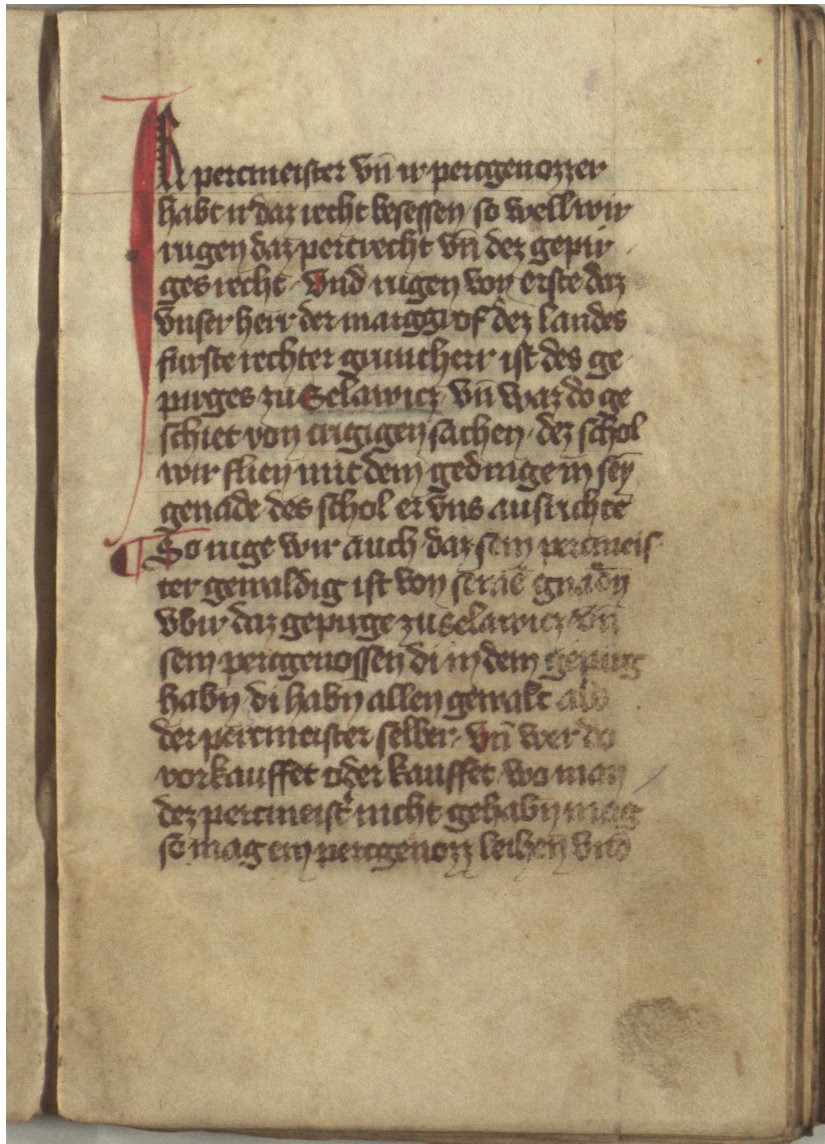
Listiny – k právu pekmistra viničných hor patřilo vydávání listin pod pečeti viničného úřadu (Čechy).

- Vydávané na vysazení hor pod viniční právo a zaručení příjemci účast na všech osvobozeních a právech, daných panovnickými privilegii a obecními statuty,
 - Vydávané na převody nemovitostí, koupě, prodeje, vzdání, přisouzení vinice,
 - Potvrzení právního skutku, který byl před perkmistrem projednáván, pod pečeti viničného úřadu,
 - Ve stejné věci projednáván před městským soudem, pod městskou pečeti,
 - Vydávané soukromou osobou nebo korporací, zpečetěno jejich pečeti, případně svědky, a pečeti perkmistra viničních hor.
-

DIPLOMATICKÝ MATERIÁL VINIČNÉHO ÚŘADU

- **Úřední knihy** (*viničné knihy, perkrechtní, libri magistri moncium vinearum, libri vinearum, libri iuris montani*) – hlavním účelem vedení viničných knih bylo zachytit povinnost odvádění perkrechtu, po případě desátku majetníku půdy.
 - Dalším důvodem bylo pojištění práv soukromých osob zápisem určitého právního pořízení, vztahujícího se k vinici.
 - Od 15. stol. dokončen vývoj manuálu z perkrechtních register, v nichž byla obsažena do všech podrobností každodenní úřední agenda.
-

Horenský řád markraběte Jošta

Opis, po 30. květen 1379, perg., něm., Národní archiv, fond České gubernium – guberniální listiny 993–1526, sign. 114.

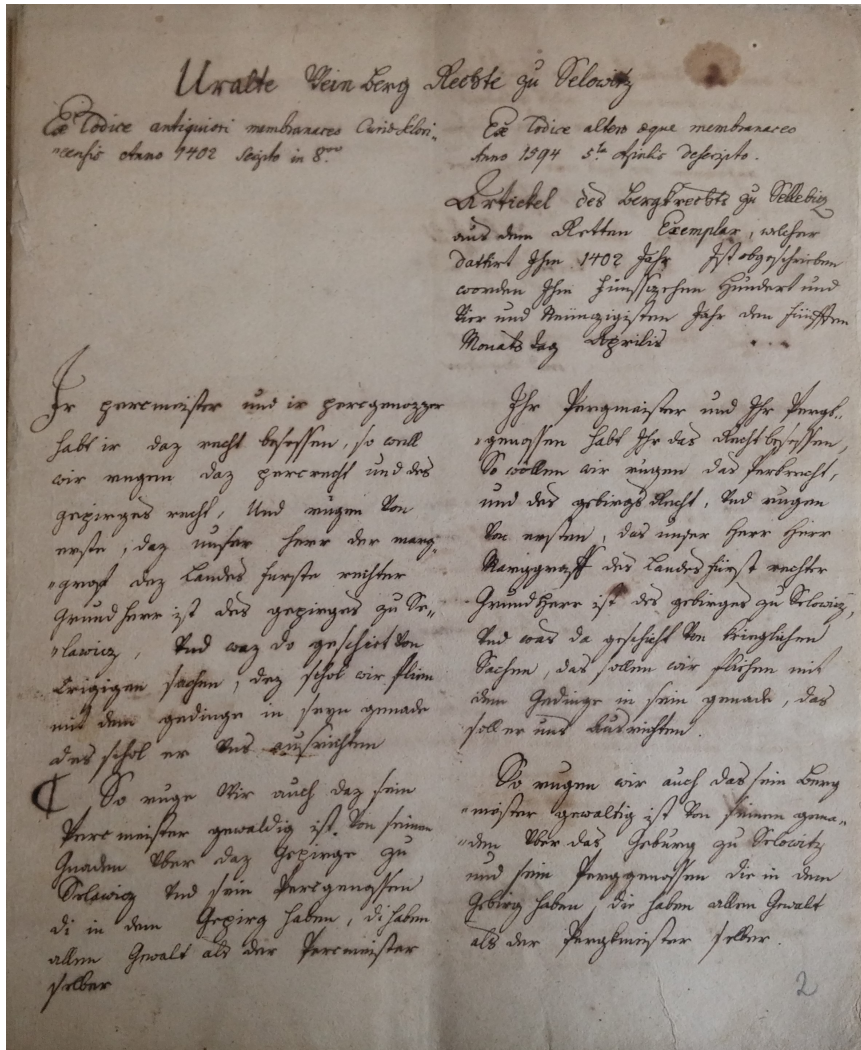
Ed.: Chlumecký, Petr Jiří: Einige Dorf-Weisthümer (Bau- und Bergteidinge) aus Mähren. Wien 1856, s. 85–90.

Horenský řád markraběte Jošta

NA, České gubernium – guberniální listiny 993–1526, sign. 114.

Horenský řád markraběte Jošta

Opis 1781, pap., něm., Moravský zemský
archiv v Brně, fond E 6 Benediktýni Rajhrad
1045–1950, inv. č. 2946, sign. H a 3/3, kart.
342.

Ed.: Habrich, Alexius: Jura primaeva Moraviae,
rukopis, Brunae 1781.

Horenský řád markraběte Jošta (= D)

- papírový sešit, sestávajícího z šesti do sebe volně vložených dvojlistů,
- velikosti jednoho folia 345 (výška) x 230 mm,
- vnější dvojlist (první a poslední list) plní mimo jiné úlohu ochranného přebalu,
- pět vnitřních dvojlistů představuje celkem deset číslovaných folií, z nichž nesou vlastní text pramene ff. 2r–9v,
- folia ff. 10r–11v jsou prázdná,
- foliace je novodobá,

Filigrán s motivem lilie.

Horenský řád markraběte Jošta (= D)

- vnější dvojlist má zachované linkování,
 - dva typy filigránů:
 - vnější dvojlist (ff. 1r a 12v), filigrán s erbovním motivem, o rozměrech 145 (výška) x 120 mm; doplněn motivem lilie o rozměrech 60 (výška) x 40 mm,
 - vnitřní dvojlisty (ff. 2r–11v), filigrán o rozměrech 60 (výška) x 35 mm,
 - jedna písařská ruka,
 - nadpis humanistickou polokurzívou, vlastní text řádu středně zběžná až kaligrafická německá novogotická kurzíva 18. století,
 - redakce z roku 1402 v hornoněmeckém dialektu,
 - v dobrém stavu.
-

Procesní a organizační ustanovení

- potvrzující pána vinohradních hor (proklamace),
 - přenesení pravomoci na zástupce (čl. 1),
 - rozhodující o pravidelném pořádání horenského soudu (čl. 2),
 - nutné administrativní úkony (čl. 3),
 - ohlašování případných dědických nároků (čl. 33, 34),
 - práva markraběte, či gruntovní vrchnosti, rozhodovat o sporech (čl. 21, 22),
 - zastavení vinice pro dluh (čl. 23).
-

Proklamace

Ir Peremeister und ir Peregenozzer habt ir daz Recht besessen; so well wir rugen daz Perrecht und des Gepirges Recht, und rugen von erste, daz unser Herr der Marggraf dez Landes Fürste rechter Grundherr ist des Gepirges zu Selawicz und waz do geschiet von Crigigen Sachen, dez schol wir flien mit dem gedinge in sein genade des schol er uns aufrichten.

Perkmistře a Vy, horní konšelé, ustavili jste právo; tedy my oznamujeme perkrecht a právo hory. Nejprve ohlašujem; že pán náš markrabě, Jeho Milost kníže země této, jest pravý pán gruntovní hor židlochovických; a což by se stalo aneb přihodilo svárliových a obtížných věcí, to my na Jeho Milost vznésti máme.

Pracovní ustanovení

- ve formě zákazu měnit výši mzdy (čl. 6),
 - ustanovení zaručující klid a pořádek ve vinnicích (čl. 11).
-

čl. 6 „O najímání vincourů“

Wir rugen auch kein Weinczurel auf der Mitstat daz Lon schol bescheiden fur di gesessen leut, er tu es denn nach der Peregenozzenrate di do gesessen sint. Als oft er des ubirvaren wirt, so ist er vorvallen seinen Genozze, und dez ist sein Herr unenkolden.

Také oznamujeme, že žádný vincour, když se najímá na místa, mzdy vyříkati nemá před sedícími lidmi; leč by to učinil s vůlí a radou horních konšelů neb perknošův v radě sedících. A na kohožbykoli a kolikrát to uvedeno bylo, tolikrát propadne svým perknošům; a v tom jeho pán ničímž vinen nebude.

Ustanovení trestní

- zastupují články o krádeži (čl. 8, 9, 16, 17, 39),
 - aplikaci práva azylu (čl. 10),
 - ustanovení zaručující udržení pořádku (čl. 12),
 - sousedské vztahy (čl. 13),
 - zákaz vstupu zvířatům do vinice (čl. 36),
 - myslivost (čl. 37),
 - dělání nových cest (čl. 38),
 - ustanovení o hlídačích vinohradů (čl. 18, 19).
-

čl. 37 „O honbě neb myslivosti“

Item. Und das lauben ist auch Verpoten nach dem lesen denn iedermann in dem seinen, und wer des übervahren wird der ist dem Peremeister vorvallen V Groschen. Auch ist alles Geyait verpoten durch das Jar in den Weingarten. Wer des übervaren wirt, der ist vorfallen V Phunt und das Roz, ob er reitt an Gewalt, allein do schirme uns Herr der Markgaf for, als vorgeschriben stet.

Také toto jest zapověděno, všeliká myslivost přes celý rok ve vinohradech nemá bejvati; kdož by s koněm popaden byl, ten ztratil koně a k tomu 5 liber. Pakli by moci ujel, neb byl-li by jízdní proti moci, bud' nám v tom Jeho Milost pán markrabě ku pomoci; jako prvé psáno jest.

Předpisy o desátcích a perkrechtu

Obecně vymezovaly povinnost odvodu dávek vrchnosti.

- čl. 26 „O vybírání desátku“
 - čl. 27 „O ukrytí před desátkem“
 - čl. 29 „O perkrechtu“
-

čl. 29 „O perkrechtu“

Item. So hat daz Gepirge daz Recht gen der Herrschaft ob is vordurbe, daz man daz Percrecht nicht zu geben hett, und in dem Gepirg nicht veil funde, so schol sein der Herr bleiben auf ein ander Jahr an allen Schaden.

Také toto hora za právo má, že by se kterého roku víno zkazilo nebo neurodilo; a že by kdo neměl z čeho perkrechtu dáti a nenalezl v hoře koupiti, tehdá pán jeho na jiný rok má jemu beze vší škody čekati.

Filiační linie markrabského viničního řádu

- › Blučinská redakce
 - › Bzenecká redakce
 - › Drnholecká redakce
 - › Hradištská redakce
 - › Hustopečská redakce
 - › Modřická redakce
 - › Nosislavská redakce
 - › Přítlucká redakce
 - › Redakce brněnských augustiniánů
 - › Redakce královopolských kartuziánů
 - › Starobrněnská redakce
 - › Znojemská redakce
 - › Želešická redakce
-

Prameny – úřední knihy

Úřední knihy jsou kancelářské pomůcky, sloužící k evidenci úřední agendy pro vnitřní i vnější potřebu.

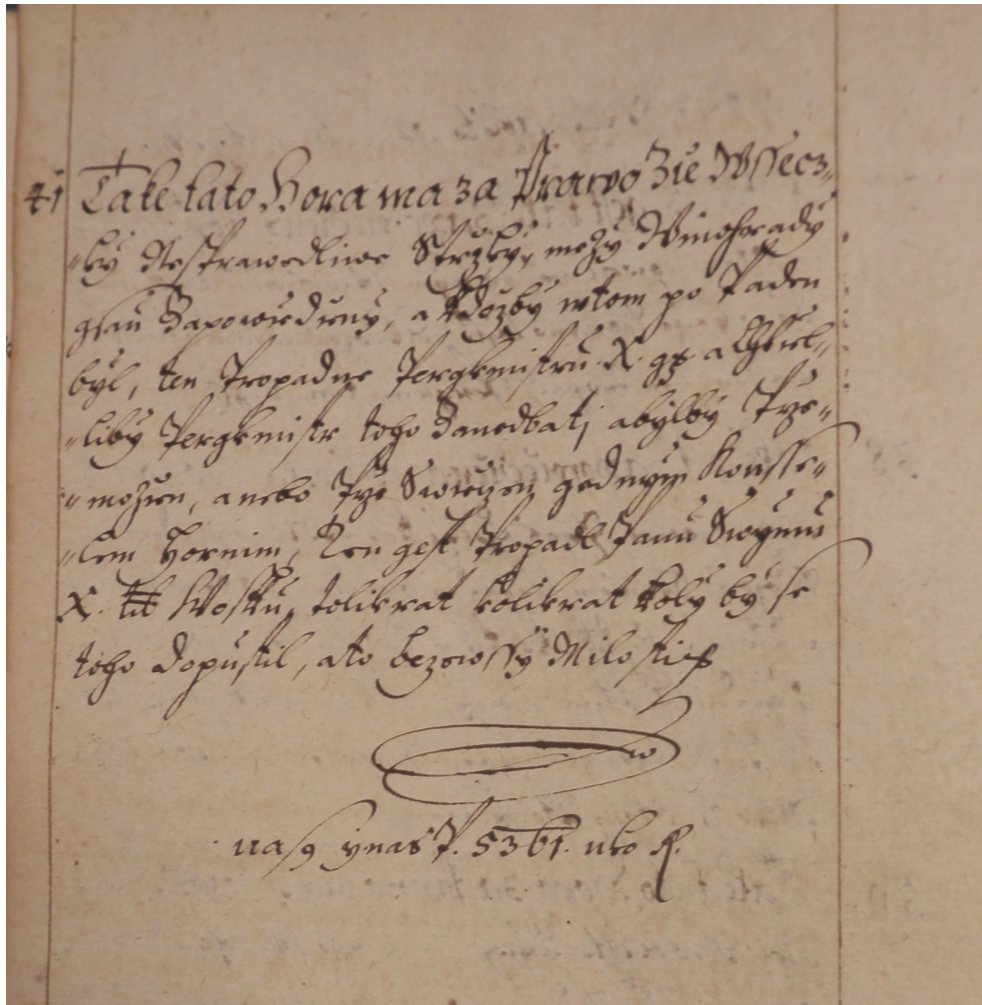
- zvýšená péče o písemnost,
- nahrazení vyhotovení jednotlivých listin,
- důvěryhodnost zápisu.

Horenské či viniční řády často tvoří součást horenských (pozemkových) knih, do nichž byly zároveň s nimi zapisovány změny držitelů jednotlivých vinohradů.

Prameny – úřední knihy

Prameny

„...vas (ligatura). yvas. P. 5361 nro R.“

Někdy je potřeba se na věci podívat z jiného úhlu pohledu.

Roku 1635 psány jsou.